

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ЭКСПЕРТИИ

шурои диссертационии 6Д.КОА-096 дар назди Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон ба диссертатсияи Раҳимов Шодмон Давлатович дар мавзӯи: “Самаранокии истифодаи нуриҳои минералӣ дар кишти навъҳои пиёзи барвақтӣ дар водии Вахш” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯи ихтисоси 06.01.09 - Сабзавотпарварӣ.

Кори диссертационии Раҳимов Шодмон Давлатович дар мавзӯи: “Самаранокии истифодаи нуриҳои минералӣ дар кишти навъҳои пиёзи барвақтӣ дар водии Вахш” ба омӯзиши яке аз самтҳои муҳими соҳаи кишоварзии мамлакат нигаронида шудааст. Бо назардошти талаботи афзоюндаи ҳамасолаи аҳоли ба пиёзи барвақтӣ, хусусиятҳои хоси нашъунамои он дар минтақаҳои гуногуни ҷумҳурӣ, аз он ҷумла дар шароити ҷануби вилояти Хатлон, норасоии он ҳамчун маҳсулоти муҳими ғизоӣ дар аввалҳои фаслҳои баҳору тобистон, нақши содиротии маҳсулот ва дорои қобилияти баланди иқтидорӣ ҳосилнокӣ будан, беҳпиёзи барвақтӣ ба яке аз зироати асосии афзалиятноки соҳаи кишоварзии мамлакат табдил меёбад. Аз ин лиҳоз, омӯзиши илмӣ самаранокии истифодабарии нуриҳои минералӣ дар кишти ин зироат дорои аҳамияти муҳими назариявӣ ва амалӣ мебошад.

Мубрами мавзӯи тадқиқот. Беҳпиёз шомили гурӯҳи зироатҳои сабзавотӣ буда, дар ҷумҳурӣ дорои аҳамияти бештари истеҳсолию иқтисодӣ ва барои парвариши 2-3 ҳосили пурра дар давоми як сол, дар заминҳои обёришаванда мутобиқат мебошад. Зироати беҳпиёз табиатан ба мавҷудияти миқдори зарурии маводҳои асосии ғизоӣ, аз қабili нитроген, фосфор ва калий аз аввали нашъунамо то ба давраи расидани ҳосил талаботи зиёд дорад. Дар ҳокҳои ҳокистарранги равшани табиатан камҳосил, истифода бурдани меёр ва таносуби илман асоснокгардидаи нуриҳои минералӣ дар парвариши беҳпиёз, дар баланд бардоштани маҳсулноки ва ҳосилнокии он нақши ҳалкунанда мебозад.

Тадқиқотҳои илмӣ ба анҷом расонидаи унвочӯ Раҳимов Шодмон Давлатович дар шароити водии Вахш вилояти Хатлон, ки минтақаи асосии парвариши ҳосили барвақтии беҳпиёз ба шумор меравад, дорои аҳамияти илмӣ амалӣ буда, дар таъмини амнияти ғизоии кишвар нақши арзанда дорад.

Навгонии илмӣ тадқиқот. Омӯзиши самаранокии истифодаи меёр ва таносуби нуриҳои минералии нитрогенӣ, фосфори ва калий дар шароити водии Вахш вилояти Хатлон, дар ҳокҳои ҳокистарранги равшани ин минтақа, ки аз ҷиҳати ҳосилхезӣ дорои нишондиҳандаи пасти табиӣ мебошанд ва дар сатҳи додашуда маротибаи аввал иҷро намудааст. Дар шароити додашуда навъҳои барвақтии беҳпиёзи “Пешпазак,” “Алдоба” ва “Тунис” мавриди

таҳқиқоти илмӣ қарор дода шуда, гузаштани давраи нашъунамо, хусусиятҳои фенологию биометрӣ, ҳосилбандӣ, давраи пухтарасии ҳосил, сифатҳои биохимиявии ҳосил, ки дорои аҳамияти ҳамаҷонибаи истеҳсолию иқтисодӣ мебошанд, мавриди омӯзиши васеъ қарор дода шудаанд.

Аҳамияти назариявӣ ва илмию амалии тадқиқот. Унвонҷӯ Раҳимов Ш.Д. дар шароити водии Вахши вилояти Хатлон тағйирёбии низоми маводи ғизоӣ дар хок, хусусиятҳои ҳоси биологӣ, миқдори маводи хушк, қанднокӣ ва захирашавии нитратҳо дар растанӣ ва бехпиёз, зери таъсири истифодаи меёрҳои гуногуни нитроген, фосфор ва калий дар шароити таҷрибаҳои саҳроӣ ва тадқиқотҳои озмоишгоҳӣ дар давраи солҳои 2018-2020 гузаронида шуда, дорои аҳамияти илмӣ мебошанд.

Натиҷаҳои ин тадқиқот асоси рушди ҳосили баланд ва дорои сифати дилхоҳро барои бехпиёз фароҳам меоранд ва дар соҳаи илми сабзавотпарварӣ саҳми назаррас доранд. Аҳамияти илмию амалии тадқиқоти гузаронида унвонҷӯ дар он даст, ки онҳо имконияти рӯёнидани ҳосили баланд ва хушсифати зироатро бо истифода аз миқдори муайяни нуриҳои минералӣ, ки дар давраҳои тирамоҳ-зимистон ва аввали баҳор бо назардошти хусусиятҳои ҳоси он дар ин марҳилаи нашъунамо истифода мешаванд, муҳайё мегардонанд. Бо назардошти ин нуқтаи назар, натиҷаҳои ба дастмада барои навҳои барвақтии бехпиёз, аз қабили навҳои “Пешпазак,” “Алдоба” ва “Тунис”, ки ҳосилнокии баландро дар водии Вахш таъмин менамояд аҳамияти муҳимро дар бар мегирад.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар тадқиқот. Унвонҷӯ масъалаи мубрами илмиро дар асоси натиҷаҳои омӯзиши самаранокии истифодабарии нуриҳои минералӣ аз ҷониби олимони ватанию бурунмарзӣ омукта, мавзӯи таҳқиқоти илмӣ худро муайян намудааст. Интиҳоби омӯзиши навҳои барвақтии бехпиёзи дар ин минтақа парваришшаванда ба диссертант таалуқ дорад. Гузаронидани таҷрибаҳои саҳроӣ, омӯзиши хусусиятҳои ҳоси биологӣ ва маҳсулнокии зироати бехпиёз, таҳлили натиҷаҳои илмию озмоишгоҳӣ, навиштани ҳисоботҳои солонаю ҷамъбасти, мақолаҳои илмӣ, рисола ва автореферат маҳсули меҳнати зеҳнии унвонҷӯ ба ҳисоб меравад ва аслияти матни рисола ро инъикос менамояд. Иштироки бевоситаи муаллиф дар гузаронидани ҷамъбасти натиҷаҳои илмӣ 90% баробар мебошад.

Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Унвонҷӯ Раҳимов Ш.Д. натиҷаҳои таҳқиқотиафро дар 16 мақолаи илмӣ, аз он ҷумла 5 номгӯй дар маҷаллаҳои тақризшавадаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 11 номгӯйи дигараш дар маводҳои конференсияҳои илмӣ соҳавӣ ба таъб расонидааст. Мақолаҳои аз ҷоп баромада мундариҷа, мазмуну муҳтавои ба даст омадаи тадқиқотҳои унвонҷуро инъикос менамояд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳо. Корҳои илмию таҳқиқотӣ дар масъалаи истифодабарии нуриҳои минералӣ дар парвариши ҳосили навъҳои барвақтии беҳпиёз бо истифода аз усулҳои гузаронидани тадқиқотҳои илмӣ В.Ф. Белик [1979] дар зироатҳои сабзавотию полезӣ ва усулҳои баргузори тҷрибаҳои саҳроӣ Б.А.Доспехов [1985], таҳлили биохимиявӣ маҳсулот бо истифода аз усулҳои мавҷудбуда ва муайян намудани миқдори мавҷудияти нитратҳо дар маҳсулот бо истифода аз “Усули экспресс” гузаронида шудаанд. Асоси илмию методии тҷрибаҳои саҳроӣ ва озмоишгоҳии муаллифи диссертатсияро мақолаю рисолаҳо ва китобҳои олимони ватанию хориҷӣ, ки омӯзиши хусусиятҳои хоси зироати беҳпиёзро вобаста аз истифодаи нуриҳои минералӣ ва навъҳои селекцияи олимони тоҷик ва Ҳоландиро дар бар мегиранд, ташкил медиҳад. Таҳлили дисперсионии натиҷаҳои тадқиқот аз рӯи усули пешниҳоднамудаи Б.А. Доспехов.[1985] гузаронида шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мазмуну мундариҷаи корҳои тадқиқотии дар диссертатсияи Раҳимов Шодмон Давлатович аз рӯи шиносномаи ихтисоси 06.01.09-Сабзавотпарварӣ оварда шуда ба талаботи феҳристи ихтисосҳои дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ноил гаштан ба дараҷаи илмӣ, ки бо қарори раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27.10.2020, фармоиши №237/шд, ҳуқуқи қабули диссертатсияҳоро барои Ҳимоя дода шудааст, мувофиқат мекунад.

Диссертатсияи Раҳимов Шодмон Давлатович дар мавзӯи “Самаранокии истифодаи нуриҳои минералӣ дар кишти навъҳои пиёзи барвақтӣ дар водии Вахш” дар асоси талаботҳои низомномаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ шудааст. Муҳокимаи аввалини он дар шӯбаи технологияи муосири сабзавоткорӣ Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон аз 28.04.2025 (Протоколи №2) ва дар ҷаласаи шӯрои олимони институт аз 04.07.2025 (Протоколи №8) муҳокима гардидааст. Аз ҷониби аъзоёни Шӯрои олимони институт кори илмӣ Раҳимов Ш.Д.-ро мусбӣ арзёбӣ гардида, ба он баҳои воқеъбинона дода шудааст.

Кори диссертатсионӣ дар 146 саҳифаи компютерӣ дарҷ гардида, аз муқаддима, 5 боб , хулоса, тавсияҳо барои истеҳсолот оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои тадқиқот, 27 ҷадвал 3 расм 8 диаграмма, замима ва рӯйхати адабиётҳои истифодагардида 157 номгӯй аз он 6-тоаш муаллифони хориҷиро дар бар мегирад. Диссертатсия аз ҷониби унвонҷӯ Раҳимов Ш.Д. мустақилона навишта шуда, пайдарҳамии натиҷаҳои тадқиқотро дар бар мегирад ва ба талабот ҷавобгӯ мебошад.

Комиссияи экспертӣ дар асоси банди 62-63-и Низомномаи шурои диссертатсионӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 30-юми июни соли 2021 таҳти №267 тасдиқ гардидааст, пешниҳод менамояд.

Кори диссертатсияи Раҳимов Шодмон Давлатович дар мавзӯи “Самаранокии истифодаи нуриҳои минералӣ дар кишти навъҳои пиёзи барвақтӣ дар водии Вахш” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯи ихтисоси 06.01.09 - Сабзавотпарварӣ баррасӣ намуда, дар асоси банди 60 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ

ҚАРОР ҚАРД:

1. Диссертатсияи Раҳимов Шодмон Давлатович дар мавзӯи “Самаранокии истифодаи нуриҳои минералӣ дар кишти навъҳои пиёзи барвақтӣ дар водии Вахш” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯи ихтисоси 06.01.09 - Сабзавотпарварӣ ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи экспертӣ муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ таҳқиқашон ба ихтисоси 06.01.09 - Сабзавотпарварӣ мувофиқатдоранд, ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд:

- Садридинов Сайфидин - доктори илмҳои кишоварзӣ, сарҳодими илмӣ шуъбаи тадқиқоти иқтисодиёти воқеии Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон;

- Солиев Зокирхоҷа Маҳмудхоҷаевич - доктори илмҳои кишоварзӣ, муовини директор оид ба илм, инноватсия ва рабобити байналмилалӣ филиали Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар ш.Исфара.

3. Муассисаи пешбар – Донишгоҳи давлатии Данғара.

4. Барои ҷойгир намудани эълон оид ба ҳимояи диссертатсия дар сомонҳои Академияи илмҳои кишоварзӣ Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон розигӣ дода шавад.

5. Барои ҷопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис (100 адад) ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъиншуда иҷозат дода шавад.

6. Санай ҳимоя 26 декабри соли 2025, соати 14⁰⁰ муқаррар карда шавад.

Раиси комиссияи экспертӣ:
доктори илмҳои биологӣ, аъзон
вобастаи АМИТ, профессор

Алиев Қ.А.

Аъзои комиссияи экспертӣ:
доктори илмҳои кишоварзӣ,
профессор
номзади илмҳои кишоварзӣ

14.10.2025

Бобохонов Р.С.
Баротов Ф.М.